

TUNALI HİLMİ BEY
(BOLU)

1871' (1287) de halen Bulgaristan sınırları içindeki Eskicuma Kentinde doğdu. 1877 Rus Savaşında Türkiye'ye göç eden **Tüccar İsmail Hakkı Bey**'in oğludur. İlkokula Eskicuma'da başladı. Göçten sonra Üsküdar İptidai Mektebinde tamamladı. Orta öğrenimini Adana, Kastamonu Mülkî, İstanbul-Fatih Askerî Rüştiyesinde yaptıktan sonra 1885'e Askerî Tıbbiye İdadisine girdi. İdadî 3 üncü Sınıfında iken elyazısı ile çıkardığı haftalık (Teşvik) Gazetesinin Mâbeyne jurnal edilmesiyle takibe uğradı. Ancak daha önceden gazeteleri yakması dolayısıyla aleyhinde bir delil bulunmadığından hakkında işlem yapılmadı.

Askerî Tıbbiye Mektebinde öğrenci iken, sonradan İttihat ve Terakki Cemiyeti ile birleşen "*Gizli Mektepliler*" adında bir dernek kurdu. 1895'te Tıbbiye son sınıfında iken Avrupa'ya kaçarak İsviçre'nin Cenevre şehrine yerleşti. 22 Ekim 1895'te Jön Türklerin amaç ve hedeflerini açıklayan "*Hutbe*" adında on bir broşür yayımladı. Bir yandan Cenevre Üniversitesinin Hukuk ve Pedagoji Bölümlerine devam ederken öte yandan hürri-

yet mücadelesini sürdürerek 21 Aralık 1896'da "Osmanlı İhtilal Komitesi" ni kurdu. Bir süre gizli İttihat ve Terakki Cemiyetinin Genel Sekreterliğini yaptı. **Abdullah Cevdet** ve **İshak Sükûti** ile birlikte "Osmanlı" Gazetesini çıkardı.

Jön Türklerin bir ara **Abdülhamit II** ile geçici bir anlaşma sonucu 1900'de kısa bir süre Madrid Elçiliğinin Türkçe Başkâtipliğini yaptı. Cenevre Üniversitesinin Pedagoji Şubesinden diploma aldıktan sonra 1904'te Mısır'a gitti. Bir süre Muhtelit Mahkemede ve Kahire'de yayımlanan "Kanun-u Esasi" ve "Hak" Gazetelerinde çalıştı.

Meşrutiyetin İlanından sonra çıkarılan aftan yararlanarak Ağustos 1909'da yurda döndü. 1 Eylül 1909'da Karadeniz Ereğlisi Kaymakamlığına getirildi. 1911-1913 arası Bayburt ve Ordu Kaymakamı olarak görevlendirildi. 1913'te Mülkiyet Müfettişi olarak Musul'da görev yaptı. Temmuz 1914'te Beykoz, Eylül 1915'te Gemlik Kaymakamı oldu. 1916'da Muhacirin Umum Müdürlüğü Dış Sevkiyatına atanarak savaş nedeniyle Türkiye'ye göçen ve sığınanların durumlarını düzenleme ve tefitişine memur edildi.

İstanbul Mebusan Meclisinin son dönemi için yapılan seçimlerde Bolu Milletvekili oldu. Meclisin feshinden sonra Heyeti Temsiliyenin talimatına uyarak Ankara'ya geldi ve 27 Nisan 1920'de TBMM'ne katıldı. Bolu Ayaklanmasında Başkanlığın uygun görmesiyle bölgeye gönderilerek incelemelerde bulundu. Oradan Karadeniz Ereğlisine geçerek bölgenin düşman gemilerine karşı savunmasını örgütledi. Temmuzda Meclise döndü. Mecliste İrşad, Millî Eğitim, İktisat, Sağlık-Sosyal Yardım ve Tasarı komisyonlarında çalıştı. Kanunlara numara konulması ve Millî Marşın TBMM kararıyla seçilmesi, verdiği önergelerle kabul edildi. İki hitaplarda ve resmî yazışmalarda lâkap ve aşırı saygı ifadelerinin kaldırılmasına dair olmak üzere (17) kanun önerisi yaptı. Meclisin özellikle Milliyetçilik ve Türkçülük konularında kürsüde en çok konuşan milletvekillerinden oldu. Dönem içinde kürsüde konuşma sayısı (39) u gizli oturumda olmak üzere (295) olup, ayrıca (50) soru önergesi verdi. Konuşmalarında sürekli arı Türkçeyi savundu. Bu konularda çeşitli gazete ve dergilere yazılar yazdı.

II nci ve III üncü Dönemde Zonguldak'tan milletvekili seçildi. III üncü Dönemin I inci Toplantı yılı tatilinde 26 Temmuz 1928'de öldü. Evli olup iki çocuk babası idi.

Başlıca Eserleri :

1. Makedonya : Mazısı, Halı, İstikbâli 1898
2. Peşte'den **Reşit Efendi** ile 1899
3. Rezalet Portekiz'de 1900
4. Rezalet Yine İspanya'da 1900
5. Kongre-Cevapları, Cevabımız 1901
6. Kongre Nedir, Nasıl Olmalıdır? 1901
7. Avrupa'da Tahsil 1903
8. Osmanlı'da Ahali Hekimliği 1906
9. Memiş Çavuş Büyük Millet Meclisinde 1923